มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง
ในพระบรมราชูปถัมภ์

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

สารบัญ

บทนำ	4
หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งแรงบันดาลใจ	6
ต้นกล้าเริ่มผลิใบ	10
ยืนอย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรี	26
ปลูกความยั่งยืนแก่สังคม	38
ความยั่งยืนออกเดินทาง	44
การพัฒนาที่ไร้พรมแดน	64
ส่งต่อแรงบันดาลใจสู่สังคม	76
ชีวิตที่เติบโตอย่างงดงาม	84
ก้าวต่อไปเพื่อโลกที่ยั่งยืน	92

บทนำ

ถนนลาดชันคดเคี้ยวมุ่งสู่ดอยสูงในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีสีเขียวชอุ่มของป่าขนาบตลอดสองข้างทาง แซมด้วยบ้านเรือนที่ซ่อนตัวตามเนินเขาเป็นหย่อม ๆ ต้นไม้น้อยใหญ่เติบโตครอบคลุมพื้นที่กว้างไกลสุดลูกหูลูกตา พร้อมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้คนจำนวนมาก ไม่หลงเหลือร่องรอยของภูเขาโล่งเตียนเมื่อหลายสิบปีก่อน

สามสิบปีที่แล้ว ปรีชา วิเศษขจรศักดิ์ ชาวอาข่า หมู่บ้านลิเชบนดอยตุง เริ่มปลูกกาแฟและแมคคาเดเมียตามคำชักชวนของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทำความรู้จักพืชชนิดใหม่นี้ เพราะตระหนักถึงอนาคตที่สดใสกว่าการปลูกฝิ่นตามรอยบรรพบุรุษ

ในวันหยุดของลูกชาย ปรีชาจะพาทรงยศมาช่วยเก็บกาแฟ แล้วยกรายได้จากผลผลิตที่เก็บได้ให้ลูกชายในวัยเรียน เพราะได้รับการปลูกฝังให้รู้จักและรักต้นกาแฟตั้งแต่เล็ก ทรงยศจึงมุ่งหาความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาธุรกิจกาแฟต่อจากพ่อ จนกลายเป็นวิสาหกิจชุมชนกาแฟลิเชที่ส่งออกไปต่างประเทศได้ปีละ 30-40 ตันอย่างน่าภูมิใจ

ทุกวันอาทิตย์ ทรงยศยกร้านกาแฟของเขาให้ลูกเป็นเจ้าของชั่วคราว ทำทุกอย่างตั้งแต่เปิดจนปิดร้าน ให้สองพี่น้องมีรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ และเตรียมพร้อมสืบทอดกิจการต่อไป

ชีวิตของครอบครัวนี้เป็นเพียงหนึ่งภาพสะท้อนเจตนารมณ์ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่มุ่ง **"ปลูกป่า ปลูกคน"** มาหลายทศวรรษ ไม่เพียงครอบครัวของทรงยศเท่านั้นที่พัฒนาตัวเองต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น ยังมีประชาชนกว่า 1.2 ล้านคน จากยี่สิบกว่าจังหวัดในประเทศไทย และอีกหกโครงการในต่างประเทศที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ส่งต่อองค์ความรู้เพื่อชีวิตที่ดีของครอบครัวและสังคม

จากจุดเริ่มต้นของมูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อปี 2515 ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และพระราชดำรัสของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ว่า **"ฉันจะปลูกป่าบนดอยตุง"** เมื่อปี 2530 นำมาสู่ความร่วมมือเพื่อพลิกฟื้นผืนป่ากว่าเรือนแสนไร่ และพัฒนาอาชีพให้ชาวดอยตุงกว่าหมื่นคนบนดอยตุง

มาถึงวันนี้เป็นระยะเวลาถึง 5 ทศวรรษที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ สืบสานพระราชปณิธานเพื่อช่วยเหลือประชาชน เมื่อเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมส่งผลลัพธ์เชิงบวกต่อชีวิตผู้คนตามลำดับ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เริ่มขยายขอบเขตการดำเนินงานอีกครั้งและก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของงานพัฒนาที่มุ่งยกระดับป่าเป็นแหล่งคาร์บอนเครดิตควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพใหม่ๆ ให้ชุมชนเป็นนวัตกรรมที่สร้างประโยชน์ให้ชุมชน ภาคธุรกิจ และสภาพแวดล้อมของโลกใบนี้อย่างครบวงจร

จากอดีตถึงอนาคต มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังยืนหยัดเป็นเพื่อนแท้เพื่อความยั่งยืนของสังคมเสมอไป

หว่านเมล็ดพันธุ์ แห่ง แรงบันดาลใจ

ภาพที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จย่า เสด็จฯ เยี่ยมเยียนราษฎรโดยเฮลิคอปเตอร์พร้อมกับสิ่งของ อาหาร เครื่องมือ และบุคลากรทางการแพทย์ กลายเป็นภาพอันเจนตาเจนใจของผู้ทุกข์ยากในถิ่นทุรกันดารและเหล่าพี่น้องชาวไทยภูเขาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นเวลาหลายสิบปี จนพวกเขาพร้อมใจกันถวายพระสมัญญาว่า 'แม่ฟ้าหลวง' ด้วยทรงเปรียบเหมือนพระผู้เสด็จฯ มาปัดเป่าทุกข์โศกโรคภัย

พระองค์ทรงก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2515 เพื่อพัฒนาการตลาดที่เป็นธรรมสำหรับหัตถกรรมชนเผ่า เมื่อขอบเขตการทำงานขยายครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม จึงเปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ใน พ.ศ. 2528 และทรงริเริ่มโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย เมื่อ พ.ศ. 2531 เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืนโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพคนเป็นสำคัญ

◀ *สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ มาทอดพระเนตรผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2535*

ต้นกล้า เริ่มผลิใบ

“ไม่มีใคร
อยากเป็นคนไม่ดี
แต่ที่เขาไม่ดี
เพราะขาดโอกาส
และทางเลือก”

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มุ่งมั่นที่จะหยุดวงจรแห่งความทุกข์ยากด้วยการพัฒนาอย่างบูรณาการที่มีคนเป็นแก่นกลาง ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อเปลี่ยนชีวิตคนที่เคยแร้นแค้นให้สามารถพึ่งตนเองได้

แนวทางหลักด้านหนึ่งของการทำงานเริ่มจากการศึกษาข้อมูลอย่างแท้จริง นักพัฒนาของมูลนิธิฯ เดินทางไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่โครงการ พูดคุย รับฟัง และทำความเข้าใจชุมชนนานนับเดือน เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทั้งจำนวนประชากร สภาพพื้นที่ และปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนร่วมสร้างแนวทางการแก้ไขอย่างตรงจุด

การพัฒนาศักยภาพคนเป็นหัวใจของงานพัฒนาโครงการต่างๆ จึงเริ่มด้วยการสร้างอาสาสมัครนักพัฒนาในแต่ละชุมชนขึ้นมา ส่งเสริมให้เขาขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนของตนเองในระยะยาว คนในพื้นที่กลุ่มนี้จะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมระหว่างมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ กับชุมชน เพื่อที่พวกเขาจะมีความรู้ ความชำนาญจนเข้ามารับช่วงการพัฒนาร่วมกับชุมชนต่อไปในอนาคต

หลักการพัฒนาศักยภาพของคนของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังมุ่งสร้างความสมดุลของการพัฒนาครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม สะท้อนผ่านโครงการต้นแบบ 3 แห่งในจังหวัดเชียงราย นั่นคือ อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ ที่เปรียบดั่งรากแก้วของการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา

อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง

อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง เมื่อเริ่มต้นนั้นจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นเสมือนโรงเรียนชีวิต ในระหว่าง พ.ศ. 2522-2528 ได้ริเริ่มสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนชาวเขาจากถิ่นห่างไกลที่การศึกษายังเข้าไม่ถึง โดยเป็นสถานที่ให้เยาวชนเหล่านี้พักพิงและอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวในระหว่างที่มาเรียนหนังสือที่โรงเรียนในเมืองเชียงราย พวกเขาจะได้ฝึกฝนทักษะการดำรงชีวิต เช่น ทำงานบ้าน ปลูกผัก ทำอาหาร เพื่อฝึกการพึ่งพาตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะปูพื้นฐานนี้ให้มีความเสียสละ ขยัน เป็นผู้นำชุมชนที่มีคุณธรรม และยังคงอัตลักษณ์ของตนไว้ด้วย

เมื่อการพัฒนาชนบทโดยภาครัฐเริ่มเข้าถึงชุมชนห่างไกลมากขึ้น อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวงจึงปรับบทบาทมาเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ปัจจุบันถือเป็นที่เก็บรักษาและรวบรวมศิลปะล้านนาที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค และมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า 'อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง'

โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

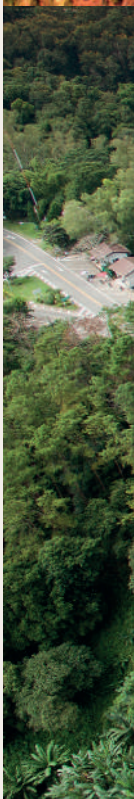

หากมองจากมุมมองของนก พื้นที่บนดอยสูงในเขตอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เมื่อสามสิบกว่าปีก่อน คงเห็นเป็นเพียงผืนดินสีน้ำตาลแดงของภูเขาหัวโล้นทอดยาวสุดลูกหูลูกตาและแซมด้วยจุดสีเขียวเล็กจ้อยกระจายตัวอยู่เพียงประปราย

ดอยตุงในอดีต คือดินแดนที่ผู้คนในพื้นที่แห่งนั้นเข้าไม่ถึงสาธารณูปโภค และขาดความรู้ด้านการเกษตร มีชีวิตที่แร้นแค้นและตกอยู่ในวังวนของความยากลำบาก ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย ปลูกและค้าสิ่งเสพติด มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการขายและเสพยาเสพติด รวมถึงการค้าประเวณี เพื่อหวังจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มาถึงในพื้นที่เมื่อสมเด็จย่าเสด็จฯ มาเยือนดอยตุงเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2530 และทรงตระหนักว่ารากเหง้าปัญหาของคนในพื้นที่ดอยตุง คือ ความยากจนและขาดโอกาสในการดำเนินชีวิต จึงทรงริเริ่มโครงการพัฒนาดอยตุงฯ แม้ว่าในขณะนั้นจะมีพระชนมายุ 87 พรรษาแล้วก็ตาม

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เริ่ม 'ปลูกคน' ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ให้ดีขึ้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอน บนความเชื่อสำคัญที่ว่าหากสร้างหนทางให้ชาวบ้านหลุดพ้นจากวงจร 'ความเจ็บป่วย ความยากจน และความไม่รู้' ได้ ปัญหาสังคมและการทำลายธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดก็จะหมดไปในที่สุด

พ.ศ. 2530

พ.ศ. 2562

สมเด็จย่าจึงมีพระราชปณิธานที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งพื้นที่และชีวิตชาวไทยภูเขา ดังพระราชดำรัสที่ว่า "ตกลงฉันจะมาปลูกบ้านที่นี่ แต่ถ้าไม่มีโครงการดอยตุง ฉันก็จะไม่มาปลูกบ้านที่นี่ ฉันอยากปลูกป่ามาสิบกว่าปีแล้ว แต่ไม่มีใครรับปากฉัน"

แม้เราจะหวังให้เห็นความสำเร็จเกิดขึ้นในชั่วพริบตา แต่ความจริงนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาใดสำเร็จได้ชั่วข้ามคืน โครงการพัฒนาดอยตุงฯ จึงแบ่งการพัฒนาทั้งหมดออกเป็น 3 ระยะ

เริ่มจากขั้นแรก เป็นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต วางระบบสาธารณูปโภคและสาธารณสุข เพื่อให้ชุมชน 'อยู่รอด' พ้นจากความอดอยาก และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอาชีพระยะต้น โดยไม่บุกรุกทำลายพื้นที่ป่าเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เพื่อให้ชาวบ้านสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และลดปัญหาหนี้สินในครัวเรือน

อาชีพแรกบนดอยตุงที่มาพร้อมกับการฟื้นฟูผืนป่าคือการปลูกพืชเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้มอบสิทธิ์ให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของต้นกาแฟ หากใครดูแลต้นกาแฟให้ได้ผลผลิตดี มีคุณภาพ ก็จะได้ผลตอบแทนมากขึ้นตามไปด้วย ความรู้สึกเป็นเจ้าของทำให้ชาวบ้านเอาใจใส่และดึงศักยภาพของตนเองมาใช้อย่างเต็มที่ จนหลายคนสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การเป็นเจ้าของกิจการกาแฟได้ในที่สุด

พืชเศรษฐกิจอีกหนึ่งประเภทคือแมคคาเดเมีย ซึ่งเป็นพืชเคี้ยวมันราคาสูง สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย และขายได้ราคาดี อีกทั้งยังยืนต้นอยู่ได้นาน ถ้าดูแลดีๆ ก็เปรียบเสมือนเพื่อนคู่ครอบครัวที่เติบโตไปพร้อมลูกหลาน

จากนั้นเข้าสู่การพัฒนาขั้นถัดมา คือระยะ 'พอเพียง' เน้นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในท้องถิ่น ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับภูมิสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อปูพื้นฐานให้ชุมชนสามารถนำไปต่อยอดสร้างรายได้ระยะยาวที่มั่นคงได้ โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ยังจัดสรรอาชีพรองรับคนรุ่นใหม่ที่สนใจงานประเภทอื่นเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นงานในโรงงานแปรรูป งานหัตถกรรม ยังมีงานเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ รวมไปถึงงานด้านการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่รักถิ่นฐานบ้านเกิด

เพื่อให้การพัฒนานั้นก้าวเดินไปข้างหน้าและเป็นหนทางที่จะช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ที่มั่นคงให้ชุมชนดอยตุงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมอาชีพสุจริตในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมในนาม 'แบรนด์ดอยตุง' จึงถือกำเนิดขึ้น โดยแบ่งกลุ่มธุรกิจออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ หัตถกรรม อาหารแปรรูป คาเฟ่ เกษตร และการท่องเที่ยว ดอยตุงสามารถเลี้ยงตัวเองด้วยรายได้จากธุรกิจเพื่อสังคมต่างๆ ได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 เป็นการสร้างต้นแบบในการยืนหยัดด้วยตนเอง

ให้กับชาวบ้าน รายได้ที่ได้จากธุรกิจเพื่อสังคมบนดอยตุง ส่วนหนึ่งจะคืนกลับสู่ชาวบ้านและชุมชน อีกส่วนหนึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาในด้านสาธารณสุข การศึกษา และสิ่งแวดล้อมบนดอยตุง

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้ก้าวกระโดดจากจุดเริ่มต้นที่เป็นโครงการปลูกพืชทดแทนยาเสพติดสู่โครงการพัฒนาทางเลือกที่หลากหลายในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ต่อมาสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) มอบตราสัญลักษณ์ติดบนผลิตภัณฑ์แบรนด์ดอยตุงเพื่อยืนยันความสำเร็จจากการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธีด้วยแนวทางการพัฒนาการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

ปัจจุบันชาวดอยตุงกำลังอยู่ในก้าวย่างสำคัญของการพัฒนาไปสู่ระยะ 'ยั่งยืน' โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กและเยาวชน ปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างศักยภาพอย่างเต็มที่โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ใช้แนวทางการสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori) กับเด็กปฐมวัย เน้นสอนให้เด็กๆ เรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) ตลอดจนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้ด้วยภาระงานเป็นฐาน (Task-based learning) การจัดการเรียนรู้แบบทำโครงงาน (Project-based learning) และการเรียนรู้พื้นฐานและทักษะอาชีพ (Vocational learning) ที่สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่พร้อมก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตปั้นผู้นำรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง สามารถนำชาวบ้านพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เร่งผลักดันการเรียนการสอนภาษาไทยแก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ สนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยเยาวชนในพื้นที่เรื่องการศึกษาภาษาไทย โดยมีพระราชปณิธานในการลดจำนวนเด็กที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ให้เป็นศูนย์

นอกจากนี้ ในแต่ละปียังมีการมอบทุนการศึกษาให้เด็กๆ ในพื้นที่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ที่ผ่านมา มีนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษากว่า 250 คน และจำนวนหนึ่งกลับมาทำงานในโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เพื่อสานต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

หากมองจากมุมมองของนกในวันนี้ จะเห็นเมล็ดพันธุ์แห่งแรงบันดาลใจที่สมเด็จย่าทรงหว่านไว้ที่ดอยตุง เติบโตกลายเป็นเนินเขาเขียวชอุ่มสุดลูกหูลูกตา ภายใต้ร่มไม้นั้นคือชุมชนที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

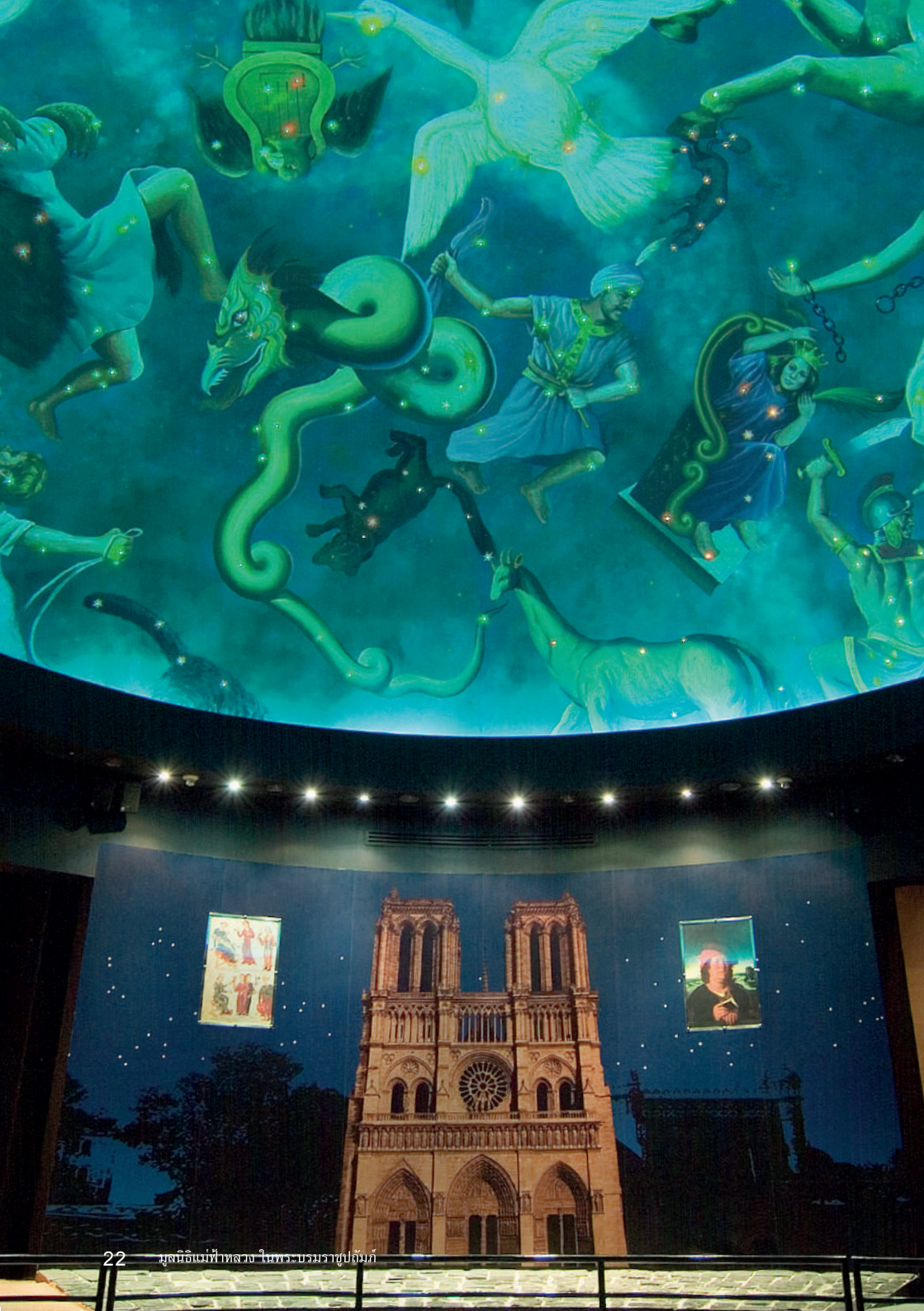

หอฝิ่น
อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ เป็นผลสืบเนื่องจากพระราชดำริของสมเด็จย่าเมื่อเสด็จพระราชดำเนินมายัง 'สามเหลี่ยมทองคำ' หรือบริเวณที่ดินแดนของไทย ลาว และเมียนมา มาบรรจบกัน ในอดีตพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งผลิตฝิ่นสำคัญแห่งหนึ่งของโลก และผลิต เฮโรอีนกว่าครึ่งของจำนวนที่มีอยู่ทั้งหมดในโลก มีการปลูกฝิ่น กองกำลังลำเลียงยาเสพติด และการสู้รบของพวกลักลอบค้าฝิ่น ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวนับล้านเดินทางมาที่นี่ทุกปีเพื่อเยี่ยมชมพื้นที่ประวัติศาสตร์แห่งนี้

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ก่อตั้งหอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยม-ทองคำ และเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2548 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของฝิ่นอันยาวนานกว่า 5,000 ปีและภัยของยาเสพติด อันเป็นการแก้ไขปัญหายาเสพติดทางด้านอุปสงค์ (demand) ควบคู่กับโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ที่แก้ไขปัญหายาเสพติดทางด้านอุปทาน (supply)

หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ ตั้งอยู่บนพื้นที่ประมาณ 250 ไร่ ริมแม่น้ำโขง จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์นิทรรศการขนาด 5,600 ตารางเมตร ที่มีเทคนิคการนำเสนอที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ นำเสนอความเป็นมาของฝิ่น คุณประโยชน์ และมหันตภัยของยาเสพติด ผ่านมัลติมีเดียทันสมัย ถือเป็นการให้ความรู้ผ่านความบันเทิงเพื่อมุ่งหวังการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนต่อต้านและห่างไกลจากยาเสพติด

ยืนอย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรี

“อย่าให้คนซื้อของเราเพราะสงสาร แต่ต้องทำให้ได้มาตรฐานและไม่ขาดทุน”

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

DOITUNG

'แบรนด์ดอยตุง (DoiTung)' เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่ผลิตอกออกผลจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ หัวใจหลักของการสร้างธุรกิจอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพคน และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงผสมผสานภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับการบริหารจัดการทางธุรกิจที่ทันสมัยอย่างมืออาชีพเท่านั้น หากยังพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ พัฒนาทักษะต่างๆ ให้ชาวบ้านต่อยอดและนำไปสู่การพึ่งพาตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งทรัพยากรจากภายนอก ทั้งยังสร้างช่องทางการตลาดที่เผยแพร่ให้สินค้าและบริการของแบรนด์ดอยตุงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ

แบรนด์ดอยตุงประกอบด้วย 5 หน่วยธุรกิจ ได้แก่ หัตถกรรม เกษตร อาหารแปรรูป คาเฟ่ และการท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ตอบสนองความสนใจที่แตกต่างกันของคนในท้องถิ่น รองรับความต้องการของตลาดแรงงานในโลกปัจจุบัน เพื่อให้พวกเขานำทักษะความรู้ไปต่อยอดหรือประกอบอาชีพอื่นได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มช่องทางสร้างรายได้และกระจายความเสี่ยงไม่ให้องค์กรพึ่งพาธุรกิจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียว

ผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงของดอยตุง คือผลผลิตของการพัฒนาคนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

หัตถกรรม

ผลงานหัตถกรรมของแบรนด์ดอยตุงแต่ละชิ้นเป็นดั่งภูมิปัญญาท้องถิ่นล้ำค่า มีความประณีตและเป็นเอกลักษณ์ที่เกิดจากสองมือของคนในชุมชน

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้พัฒนาและฝึกอบรมช่างฝีมือในชุมชน มีนักออกแบบสร้างสรรค์สินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และคงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนเอาไว้ ทุกเส้นด้ายและฝีทอบอกเล่าแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ วิถีชีวิตของผู้คน และวัฒนธรรมชนเผ่าอันหลากหลาย

ผลิตภัณฑ์งานฝีมือของดอยตุงมีทั้งของตกแต่งบ้าน เครื่องเคลือบดินเผา ผลิตภัณฑ์กระดาษสา เสื้อผ้า และสินค้าแฟชั่น โดยกระบวนการผลิตสินค้าที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ ดังความตั้งใจแรกของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ที่มุ่งหวังจะพลิกฟื้นธรรมชาติให้งดงามไปพร้อมกับการเยียวยาปัญหา และสร้างศักยภาพให้ผู้คนในท้องถิ่นสืบไป

เกษตร

แม้เกษตรจะเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวไทยภูเขาชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ดอยตุงตั้งแต่แรกเริ่ม แต่จุดเริ่มต้นของการเกษตรในดอยตุงเต็มไปด้วยข้อจำกัดด้านองค์ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงทุนพื้นฐาน เส้นทางของเกษตรกรในชุมชนดอยตุงจึงเต็มไปด้วยความยากลำบาก

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ จึงพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและมอบองค์ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชนให้พัฒนาตัวเองและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพใหม่ๆ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การออกแบบภูมิทัศน์ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมพืชที่สร้างรายได้ดีร่วมกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการค้นคว้าวิจัยการขยายพันธุ์พืช ส่งเสริมทักษะการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช มีความชำนาญในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงต่างๆ เช่น กาแฟ แมคคาเดเมีย ชาน้ำมัน โดยมีวานิลลาเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญในอนาคต

การค้นคว้าวิจัยยังมีบทบาทช่วยปรับปรุงและขยายพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีดอยตุง พันธุ์ไม้พื้นถิ่นที่เคยเกือบจะสูญพันธุ์ไปแล้ว จนปัจจุบันรองเท้านารีดอยตุงได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของโลกได้อย่างยั่งยืน

อาหารแปรรูป

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นที่ผลผลิตมีมูลค่าสูงเป็นผืนป่าเศรษฐกิจให้เป็นแหล่งรายได้ระยะยาวของชุมชน โดยเริ่มจากกาแฟพันธุ์อาราบิกาและแมคคาเดเมีย เนื่องจากเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศบนพื้นที่สูง มีตลาดรองรับแน่นอน สามารถนำไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ อีกทั้งยังต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการเพาะปลูก เก็บเกี่ยวและแปรรูป จึงเป็นผลดีต่อการสร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน

พืชเศรษฐกิจนอกจากจะสร้างรายได้แล้ว ยังเป็นเครื่องมือรักษาผืนป่าไปพร้อมกัน เนื่องจากเมล็ดกาแฟอาราบิกาที่เติบโตใต้ร่มไม้ในป่าจะถูกบ่มให้สุกอย่างช้า ๆ การปลูกกาแฟจึงสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ป่าให้อยู่คู่กับแผ่นดินอย่างยั่งยืน ส่วนแมคคาเดเมีย แม้จะเป็นพืชที่ให้ผลผลิตช้า แต่หากดูแลอย่างดี จะสามารถให้ผลผลิตได้ถึง 80 ปี สร้างรอยยิ้มให้กับชาวบ้านและความร่มรื่นให้กับธรรมชาติไปพร้อม ๆ กัน

ผลผลิตกาแฟและแมคคาเดเมียจากชุมชนดอยตุงต่อยอดไปสู่ธุรกิจอาหารแปรรูป เกิดเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพสูง เช่น กาแฟคั่ว กาแฟพร้อมดื่ม แมคคาเดเมียอบ น้ำผึ้งดอกแมคคาเดเมีย และคุกกี้แมคคาเดเมีย

นอกจากดอยตุงจะเป็นผู้ผลิตน้ำผึ้งดอกแมคคาเดเมียรายเดียวของประเทศแล้ว ยังพัฒนาแหล่งปลูกและผลิตวานิลลาที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ สามารถเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตมาจำหน่ายทั้งในรูปแบบฝักวานิลลาและน้ำเชื่อมวานิลลาตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา

ชุมชนดอยตุงได้เข้าร่วมในเส้นทางการพัฒนาตั้งแต่การปลูกป่าเศรษฐกิจ ส่งเสริมการเกษตรสมัยใหม่ สู่การแปรรูปอาหาร เปรียบได้กับการบ่มเพาะเมล็ดให้มีคุณภาพไปสู่พืชพันธุ์ที่สมบูรณ์ หยั่งรากลึกสืบต่อไปในอนาคต

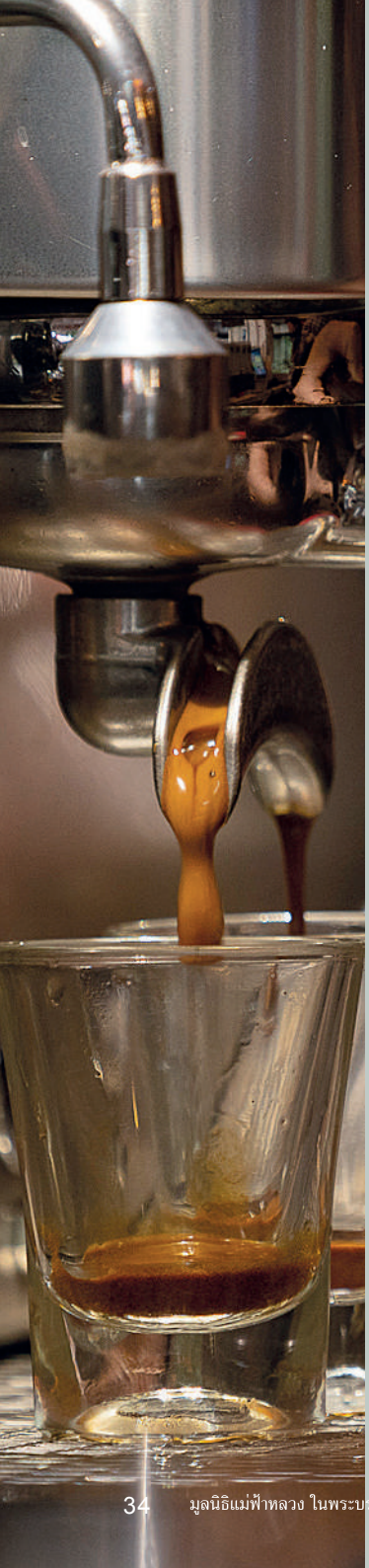

คาเฟ่ดอยตุง

ร้านกาแฟหรือธุรกิจคาเฟ่ดอยตุง กำเนิดขึ้นมาเพื่อต่อยอดมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรและสร้างโอกาสใหม่ๆ ในอนาคต โดยยึดหลักการทำงานแบบธุรกิจเพื่อสังคม นำกำไรกลับคืนสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สิ่งหนึ่งที่คนรักกาแฟชื่นชอบกาแฟดอยตุง คือคุณภาพของเมล็ดกาแฟที่สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ ทั้งด้านความหอมและรสชาติอันเข้มข้นของเมล็ดพันธุ์อาราบิกาชั้นดีที่ปลูกบนพื้นที่สูง 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล เติบโต ใต้ร่มเงาไม้ใหญ่ และเก็บเกี่ยวคัดเมล็ดด้วยมืออย่างพิถีพิถัน

กาแฟดอยตุงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้ใช้ตราสัญลักษณ์ GI (Geographical Indication) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และจากสหภาพยุโรป พ.ศ. 2558 และจากกัมพูชาเมื่อ พ.ศ. 2562 เป็นการรักษาสิทธิทางกาแฟว่า เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของเกษตรกรในพื้นที่ดอยตุง และเป็นเครื่องหมายรับประกันว่า กาแฟดอยตุงนั้นสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและคุณภาพที่ผู้บริโภคสามารถพิสูจน์ได้ถึงความเป็นกาแฟดอยตุงของแท้

คุณภาพของกาแฟและคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตของชุมชนบนดอยตุงนี้เอง ทำให้กาแฟดอยตุงได้รับการยอมรับจนสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศ ตลอดจนมีร้านคาเฟ่ดอยตุงในประเทศญี่ปุ่นด้วย

การท่องเที่ยว

ณ วันนี้ สีสันของธรรมชาติและอากาศบริสุทธิ์ที่เกิดจากพันธุ์ไม้นานาชนิด สามารถดึงดูดใจผู้คนจากทั่วสารทิศให้เดินทางมาสัมผัสทัศนียภาพแสนรื่นรมย์ของผืนป่าดอยตุงได้อีกครั้ง เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติที่ผู้คนสามารถมาชื่นชมวิถีชีวิตของชนเผ่าที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเสน่ห์เฉพาะตัว รวมถึงความเป็นมาของยอดดอยที่เปลี่ยนผ่านจากพื้นที่สีแดงมาเป็นพื้นที่เขียวชอุ่ม

การท่องเที่ยวบนดอยตุงจึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผสานธรรมชาติอันสวยงามกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของชีวิตผู้คนจากอดีต จนถึงวันที่มีโอกาสในการเรียนรู้และเติบโต มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข

ดอยตุงจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไทย ได้รับรางวัลพาตาโกลด์ อวอร์ด (PATA Gold Award) ประเภทรางวัลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวเอเชีย-แปซิฟิก และได้รับยกย่องจากกระทรวงวัฒนธรรมให้เป็นหนึ่งในสิบสุดยอดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของไทย ที่ให้ทั้งความรู้และมีพื้นที่ให้ผู้ที่สนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้มรดกทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ประกอบด้วยพระตำหนักดอยตุง สวนแม่ฟ้าหลวง หอแห่งแรงบันดาลใจ ดอยตุงลอดจ์ และสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง ณ ดอยช้างมูบ นอกจากนี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายอีก 2 แห่ง ได้แก่ อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวงในอำเภอเมืองเชียงราย และหอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำในอำเภอเชียงแสน

ปลูกความยั่งยืน แก่สังคม

“ช่วยให้เขาช่วยตัวเขาเอง ต้องนึกว่าถ้าไม่มีเราอยู่ตรงนี้ เขาจะอยู่ได้ไหม”

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

3S Model ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ อันประกอบด้วย Survival (อยู่รอด) Sufficiency (อยู่อย่างพอเพียง) และ Sustainability (อยู่อย่างยั่งยืน) คือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของการพัฒนาตั้งแต่แรกเริ่ม

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดสากลได้มาตรฐาน ที่เรียกว่า '3S Indicators' (ตัวชี้วัด 3 เอส) โดยอ้างอิงจากเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals - SDGs) และตัวชี้วัดอื่นๆ เพื่อออกแบบตัวชี้วัดให้มีความเป็นสากลที่สุด

นักพัฒนาของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จะใช้ตัวชี้วัด 3S Indicators ในการประเมินศักยภาพของชุมชนเป้าหมาย ในเบื้องต้น การลงพื้นที่จริงเพื่อเก็บข้อมูลและสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจกับประชาชนในชุมชน สามารถนำข้อมูลนี้ไปวางแผนการพัฒนาที่จะตอบโจทย์ปัญหาที่แท้จริงและสร้างคุณภาพชีวิตของทุกคนในพื้นที่ให้ดีขึ้นได้

อยู่รอด
survival

เป้าหมาย

เน้นการเข้าถึงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ด้านเศรษฐกิจ
- มีผลผลิตหรือมีรายได้เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค
- เข้าถึงทุนธรรมชาติ

ด้านสังคม วัฒนธรรม
- เข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- เข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- เข้าถึงสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
- มีความมั่งคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านสิ่งแวดล้อม
- หยุดการทำลายระบบนิเวศ
- จัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม

อยู่อย่าง
พอเพียง
sufficiency

เป้าหมาย

เน้นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต สร้างรายได้ที่มั่นคง และส่งเสริมการศึกษา

ด้านเศรษฐกิจ
- มีรายได้และการออมที่มั่นคง
- เพิ่มผลิตภาพและมูลค่าทางการผลิตและการบริการ
- มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ

ด้านสังคม วัฒนธรรม
- ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่
- มีโอกาสเข้าถึงมากกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- มีสุขภาพที่ดี
- มีการวางแผนครอบครัว

ด้านสิ่งแวดล้อม
- ฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศ
- จัดการความเสี่ยงที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

อยู่อย่างยั่งยืน
sustainability

เป้าหมาย

เน้นส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ มีทัศนคติที่จะพัฒนาตนเอง มีภูมิคุ้มกันในการเปลี่ยนแปลง

ด้านเศรษฐกิจ
- ประกอบอาชีพที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- มีหลักประกันในชีวิต

ด้านสังคม วัฒนธรรม
- มีการสานต่อความคิดและการแบ่งปันองค์ความรู้
- มีภูมิคุ้มกันจากความเปลี่ยนแปลงที่จะสร้างผลกระทบเชิงลบแก่ชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อม
- มีระบบการจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ความยั่งยืน ออกเดินทาง

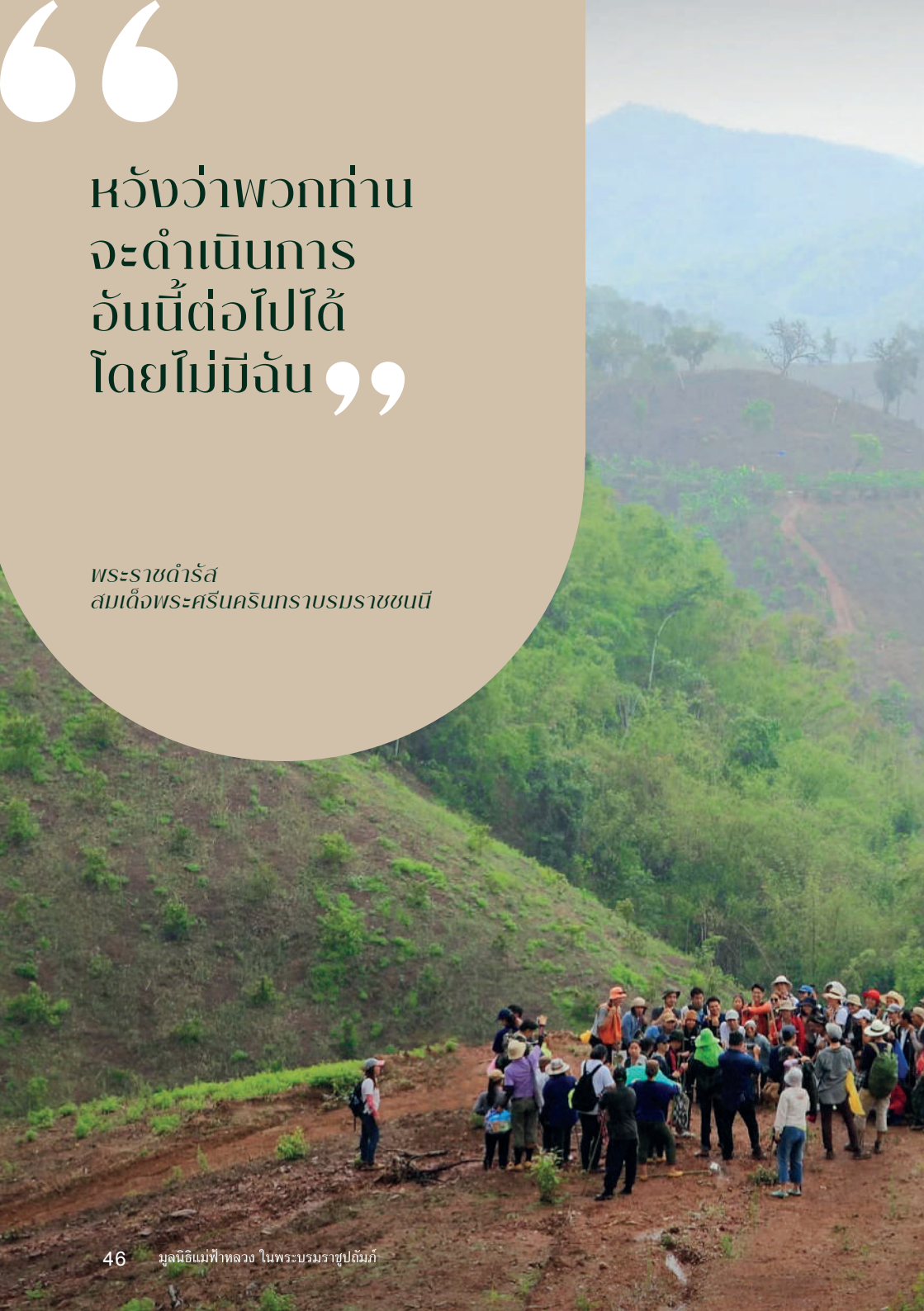

หวังว่าพวกท่านจะดำเนินการอันนี้ต่อไปได้โดยไม่มีฉัน

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

'ดอยตุงโมเดล' คือบทเรียนและประสบการณ์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนกว่า 30 ปีจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่นๆ โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้านเศรษฐกิจและสังคม

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีโครงการขยายผลในประเทศไทยที่กำลังดำเนินการอยู่และสิ้นสุดแล้ว ดังนี้

โครงการร้อยใจรักษ์

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2561-2572

ที่ตั้ง: พื้นที่ลุ่มน้ำห้วยเมืองงาม ครอบคลุม 4 หมู่บ้านหลัก ได้แก่ บ้านเมืองงามเหนือ บ้านห้วยส้าน บ้านหัวเมืองงาม และบ้านเมืองงามใต้ และอีก 20 หมู่บ้านย่อย ในตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่: 37,119 ไร่

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 4,297 คน จาก 1,067 ครัวเรือน

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้รับการชักชวนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนแก่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยส้านและลุ่มน้ำห้วยเมืองงาม เน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือ ความยากจนและการขาดโอกาส เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงให้ชุมชน

เป้าหมายระยะยาวคือการพัฒนาโครงการให้เป็นต้นแบบการแก้ปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่สังคมเมืองอย่างยั่งยืน

ชาวบ้านได้อะไร

(ข้อมูลจากปี 2561-2563)

- ชาวบ้าน 2,684 คน (62% ของชาวบ้านในพื้นที่โครงการ) ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาระบบน้ำอุปโภคและบริโภค ทำให้สามารถมีน้ำใช้ตลอดปี
- พื้นที่ได้รับน้ำเพิ่ม 3,554 ไร่ (25% ของพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่โครงการ) เกิดประโยชน์แก่เกษตรกร 1,123 คน
- ผลผลิตข้าวนาเพิ่มขึ้น 30% และผลผลิตข้าวไร่เพิ่มขึ้น 12%
- การส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น การปลูกฟักทอง เก็กฮวย สร้างรายได้รวม 1,585,582 บาท พร้อมลดรายจ่ายผ่านกิจกรรมปลูกผักสวนครัว 'ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก'
- ร่วมกับบริษัท ซีพี สตาร์เลนส์ สนับสนุนช่องทางการตลาดและองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจไม้ผลบ้านห้วยส้าน สามารถส่งผลผลิตขายตลาดต่างประเทศ สร้างรายได้รวม 804,225 บาท
- กองทุนปศุสัตว์เพิ่มความมั่นคงทางอาหารและสินทรัพย์ของครัวเรือน มูลค่ารวม 1,456,070 บาท
- การจ้างงานกลุ่มสตรีบ้านห้วยส้าน ผลิตสินค้าหัตถกรรมภายใต้แบรนด์ 'ดอยตุง' สร้างรายได้ทั้งสิ้น 1,005,241 บาท
- ตลาดชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้านการแปรรูปและท่องเที่ยว สร้างรายได้รวม 3,664,652 บาท
- สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรีให้กับเด็กนักเรียนในระดับอนุบาล-ประถมศึกษา ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 แห่งในพื้นที่โครงการ จำนวนเด็กนักเรียนที่ได้ประโยชน์ทั้งหมด 761 คน
- ร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. และหน่วยราชการในพื้นที่ ดำเนินกิจกรรมอาสาทำดี ซึ่งนำผู้เสพยาเสพติดที่สมัครใจเลิกยาด้วยตนเอง รวม 146 คน เพื่อให้มีทักษะ มีโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริตและมีภูมิคุ้มกันไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกในอนาคต ส่งผลให้มีคนที่กลับมาเสพซ้ำเพียง 12%
- จ้างงานชาวบ้านเพื่อสนับสนุนงานของโครงการ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ประมาณ 150 คน เฉลี่ยรวม 1,240,000 บาทต่อเดือน

โครงการสำรวจข้อมูลผู้หนีภัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้หนีภัยต่างๆ

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2556-2561

ที่ตั้ง: ศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา 9 ศูนย์

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 109,992 คน จาก 20,797 ครัวเรือน

ปี 2556 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้รับการทาบทามจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ให้สำรวจข้อมูลผู้หนีภัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาทั้ง 9 ศูนย์ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และแผนในอนาคตของผู้หนีภัย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเรื่องการเตรียมการสำหรับผู้หนีภัยเสนอต่อรัฐบาลไทยและเมียนมา UNHCR และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ มูลนิธิฯ ยังมีส่วนร่วมดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะและเตรียมความพร้อมให้ผู้หนีภัยสามารถกลับไปตั้งถิ่นฐานในบ้านเกิดได้อย่างยั่งยืน

ชาวบ้านได้อะไร

- ผู้หนีภัยรวม 109,992 คนในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาทั้ง 9 ศูนย์ได้ให้ข้อมูลความต้องการและแผนในอนาคตของตน
- ผู้หนีภัย 1,990 คนได้รับบริการด้านสุขภาพ
- ผู้หนีภัย 263 คนเข้าร่วมการอบรมศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการกลับไปตั้งถิ่นฐานในมาตุภูมิ

โครงการกล้า..ดี: ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ประสบอุทกภัยอย่างยั่งยืน

“สร้างต้นทุนเพื่อฝ่าฟันวิกฤตด้วยวิถีพอเพียง”

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2554-2555

ที่ตั้ง: พื้นที่ประสบอุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อปี 2554 ในภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลางรวม 13 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา นครปฐม นครนายก ปทุมธานี และนนทบุรี

ผู้รับประโยชน์:

ระยะที่ 1: ประชากร 1,075,461 คน จาก 3,456 หมู่บ้าน

ระยะที่ 2: ประชากร 61,195 คน จาก 16,971 ครัวเรือน

ในปี 2554 ที่ประเทศไทยเผชิญวิกฤตอุทกภัยครั้งใหญ่ ความเดือดร้อนกระจายไปทุกหย่อมหญ้า โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง 13 จังหวัด มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ช่วยฟื้นฟูผู้ประสบภัยด้วยการมอบปัจจัยดำรงชีพ ได้แก่ เครื่องปรุงของแห้งพร้อมกิน ต้นกล้าผักสวนครัวโตไวพร้อมปลูกที่สามารถเก็บผลผลิตกินได้ภายใน 2-3 วัน และเมล็ดพันธุ์พร้อมเพาะ เพื่อให้ผู้ประสบอุทกภัยสามารถนำไปสร้างรายได้ด้วยตัวเองตามวิถีพอเพียง เป็นแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่คิดนอกกรอบไปไกลกว่าการสนับสนุนปัจจัยดำรงชีพเฉพาะหน้า

ชาวบ้านได้อะไร

- ผู้ประสบภัยสามารถลดรายจ่ายได้โดยเฉลี่ย 341 บาทต่อครัวเรือน และยังสามารถเพิ่มรายได้อีก 3,107 บาทต่อครัวเรือนจากการนำผลผลิตไปขายภายใน 5 เดือน
- หลังจากปัญหาอุทกภัยผ่านพ้นไปแล้ว ได้มีการต่อยอดกิจกรรมต่างๆ เป็นโครงการระยะยาว เช่น โครงการแปลงเกษตรเพื่ออาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน หรือโครงการส่งเสริมไม้ผลให้แก่ชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบบูรณาการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดน่าน ตามแนวพระราชดำริ

"บูรณาการความร่วมมือพัฒนาเชิงพื้นที่ วางรากฐานสู่การรักษาป่าต้นน้ำ"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2552-2554

ที่ตั้ง: ครอบคลุมพื้นที่ 21 หมู่บ้าน ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าวังผา อำเภอสองแคว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

พื้นที่: 250,000 ไร่

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 7,392 คน จาก 1,723 ครัวเรือน

เดิมทีพื้นที่กว่า 250,000 ไร่บริเวณต้นน้ำน่านประสบปัญหาป่าเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงร่วมกับมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริดำเนินโครงการต้นแบบในจังหวัดน่าน โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการบุกรุกป่า การปลูกพืชเชิงเดี่ยว การใช้สารเคมี และภัยธรรมชาติ โดยกลไกสำคัญที่ใช้แก้ปัญหา คือการปรับปรุงคุณภาพดินและขุดนาขั้นบันได เพื่อทำให้ได้พื้นที่ป่ากลับคืนมาและเพิ่มผลผลิตให้แก่ชาวบ้านไปพร้อมๆ กัน

ชาวบ้านได้อะไร

- การพัฒนาคุณภาพดินและระบบชลประทานช่วยเพิ่มพื้นที่รับน้ำในโครงการจาก 2,121 ไร่ เป็น 5,901 ไร่ ภายในเวลา 3 ปี
- ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากปีละ 868,920 กิโลกรัม เป็น 2,821,880 กิโลกรัม ภายใน 3 ปี ทำให้มีข้าวพอกินและเหลือพอจำหน่าย สร้างรายได้เพิ่มขึ้น 26,911,200 บาท
- พืชสวนครัว พืชหลังนา และปศุสัตว์ ช่วยเพิ่มรายได้ให้ชุมชนถึง 30,670,998 บาท และชำระหนี้สินได้บางส่วน
- เกิดอาสาพัฒนาชุมชนขึ้น 52 คน ทำงานส่งเสริมการพัฒนาทั้งในหมู่บ้านของตนและพื้นที่อื่นๆ

โครงการปลูกป่า สร้างคน บนวิถีพอเพียง รักษาต้นน้ำ บรรเทาอุทกภัย จังหวัดน่าน

“สร้างกลไกรักษาป่าต้นน้ำอย่างยั่งยืน เป็นต้นแบบด้านการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม ในระดับประเทศ”

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2556-2560

ที่ตั้ง: ครอบคลุมพื้นที่ 21 หมู่บ้าน ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าวังผา อำเภอสองแคว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

พื้นที่: 250,000 ไร่

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 7,392 คน จาก 1,723 ครัวเรือน

โครงการนี้เป็นโครงการที่ต่อยอดมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบบูรณาการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดน่าน ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งดำเนินการในปี 2552-2554 โดยหลังจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และหน่วยงานพันธมิตรสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและปากท้องสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว งานต่อมาก็คือ การส่งเสริมให้ชุมชนฟื้นฟูป่าและบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างสมดุล เพื่อให้คนและป่าสามารถอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน และกลายเป็นต้นแบบระดับประเทศในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือ โดยมีการแบ่งพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อรักษาต้นน้ำและทุนทางธรรมชาติ ปลูกป่าเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ ปลูกป่าใช้สอยเพื่อเป็นแหล่งอาหารที่ทำกินและที่อยู่อาศัย เมื่อชาวบ้านเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของป่า พวกเขาก็ใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยคำนึงถึงความยั่งยืนและช่วยกันดูแลผืนป่าอย่างแข็งขัน

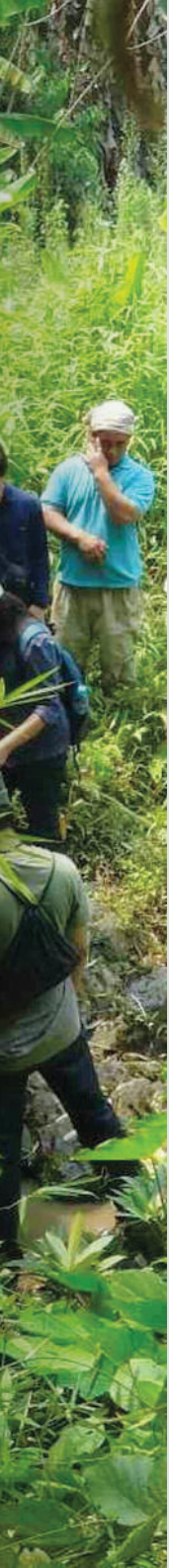

ชาวบ้านได้อะไร

สิ่งแวดล้อม: การใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ

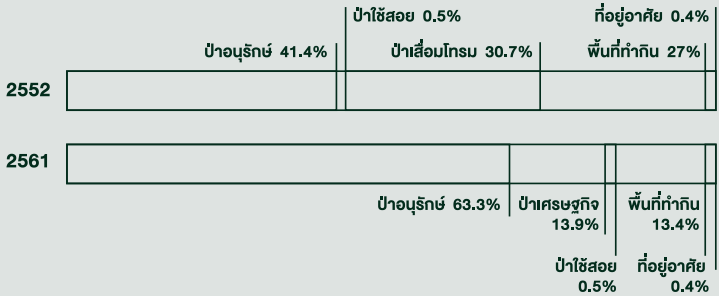

เศรษฐกิจ: เปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจต่อครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)

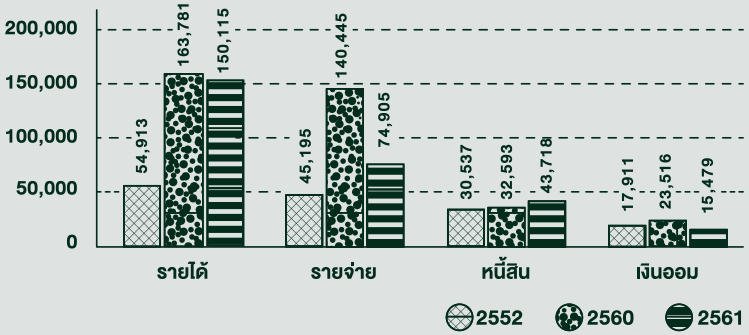

เปรียบเทียบการเกิดไฟป่า

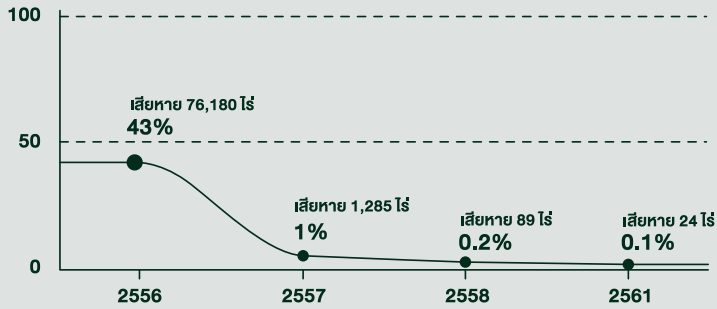

โครงการศึกษาและพัฒนาการปลูกชาน้ำมันและพืชน้ำมันอื่นๆ

“พัฒนาพืชมูลค่าสูง สร้างรายได้ที่มั่นคง ให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน”

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2549 - ปัจจุบัน

ที่ตั้ง: หมู่บ้านปางมะหันและหมู่บ้านปูนะ ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

พื้นที่: 46,739 ไร่

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 3,489 คน จาก 621 ครัวเรือน

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา ศึกษาและทดลองปลูกชาน้ำมัน ในพื้นที่หมู่บ้านปางมะหันและหมู่บ้านปูนะ อำเภอแม่ฟ้าหลวง โดยให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ดูแล เพื่อวางรากฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคงในระยะยาว ควบคู่ไปกับการรักษาระบบนิเวศป่าไม้ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเน้นการ ‘ปลูกป่าแบบไม่ปลูก’ ให้ป่าฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ด้วยตัวเอง ทั้งยังมีการพัฒนาระบบน้ำ ส่งเสริมการเกษตรและปศุสัตว์ พื้นฐานเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

ชาวบ้านได้อะไร

- รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นจาก 59,860 บาท เป็น 212,728 บาท ในเวลา 13 ปี
- ต้นชาน้ำมันทั้งหมด 629,991 ต้น สร้างรายได้จากการดูแลแปลงชา 133,380,000 บาท และรายได้จากการขายผลผลิตเมล็ดชาน้ำมันตั้งแต่ปี 2554 มูลค่า 11,665,825 บาท

สิ่งแวดล้อม: การใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ

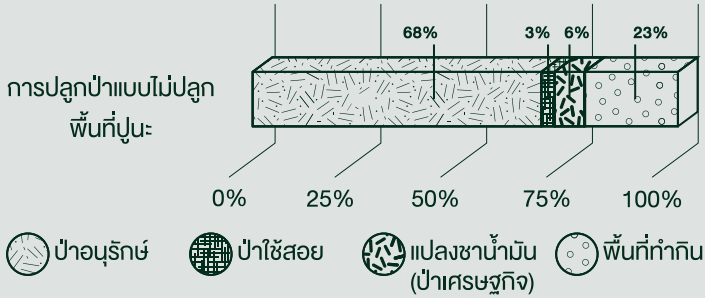

โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พื้นที่ปฏิบัติงาน FTP 33

“ปลูกป่า ปลูกคน คนไม่หิว ป่าไม่หาย”

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2548-2552

ที่ตั้ง: หมู่บ้านปางมะหัน ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

พื้นที่: 14,015 ไร่

ผู้รับประโยชน์: ประชากร 7,639 คน

โครงการปลูกป่าในพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาเรื่องความยากจนและยาเสพติดแห่งนี้ ถือกำเนิดขึ้นจากแนวคิดสำคัญที่ว่า ปลูกป่า ปลูกคน ด้วยโมเดล ‘ปลูกป่าแบบปลูกเสริม’ ที่เน้นฟื้นฟูป่าโดยคัดเลือกพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมาปลูกเพิ่มเข้าไปในพื้นที่เดิม จึงไม่ต้องถางป่าเพื่อลงกล้าใหม่แบบในอดีต และยังมีการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารไปพร้อม ๆ กับการฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำ เมื่อชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน พวกเขาก็ไม่คิดกลับไปทำลายป่าอีกเลย

ชาวบ้านได้อะไร

- รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของชุมชนเพิ่มขึ้นจาก 18,611 บาท เป็น 106,382 บาท ภายในเวลา 6 ปี
- ตั้งแต่เริ่มโครงการจนทุกวันนี้ไม่เคยมีไฟป่าเกิดขึ้นอีกเลย สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการปลูกฝังชุมชนให้มีใจรักป่า

สิ่งแวดล้อม: การใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ

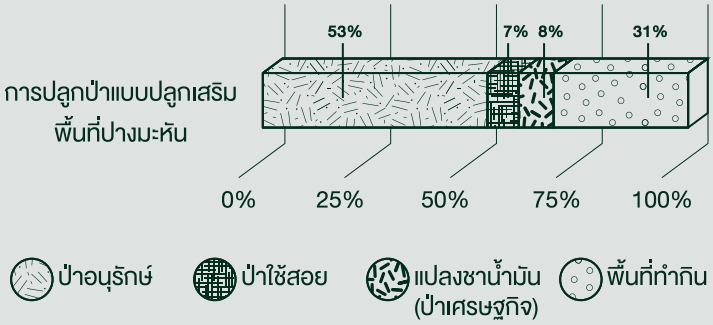

การพัฒนา ที่ ไร้พรมแดน

ศาสตร์พระราชาและตำราแม่ฟ้าหลวง ไม่ได้เดินทางสิ้นสุดที่ถิ่นทุรกันดารและขอบดินแดนของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในฐานะ 'องค์ความรู้ในการพัฒนา' ที่นำไปพัฒนาพื้นที่ในหลากหลายประเทศ

แม้บริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน แต่หัวใจหลักหรือแนวคิดการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถดูแลพึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืนได้นั้น เป็นสิ่งที่สามารถปรับใช้ได้อย่างไม่มีพรมแดน

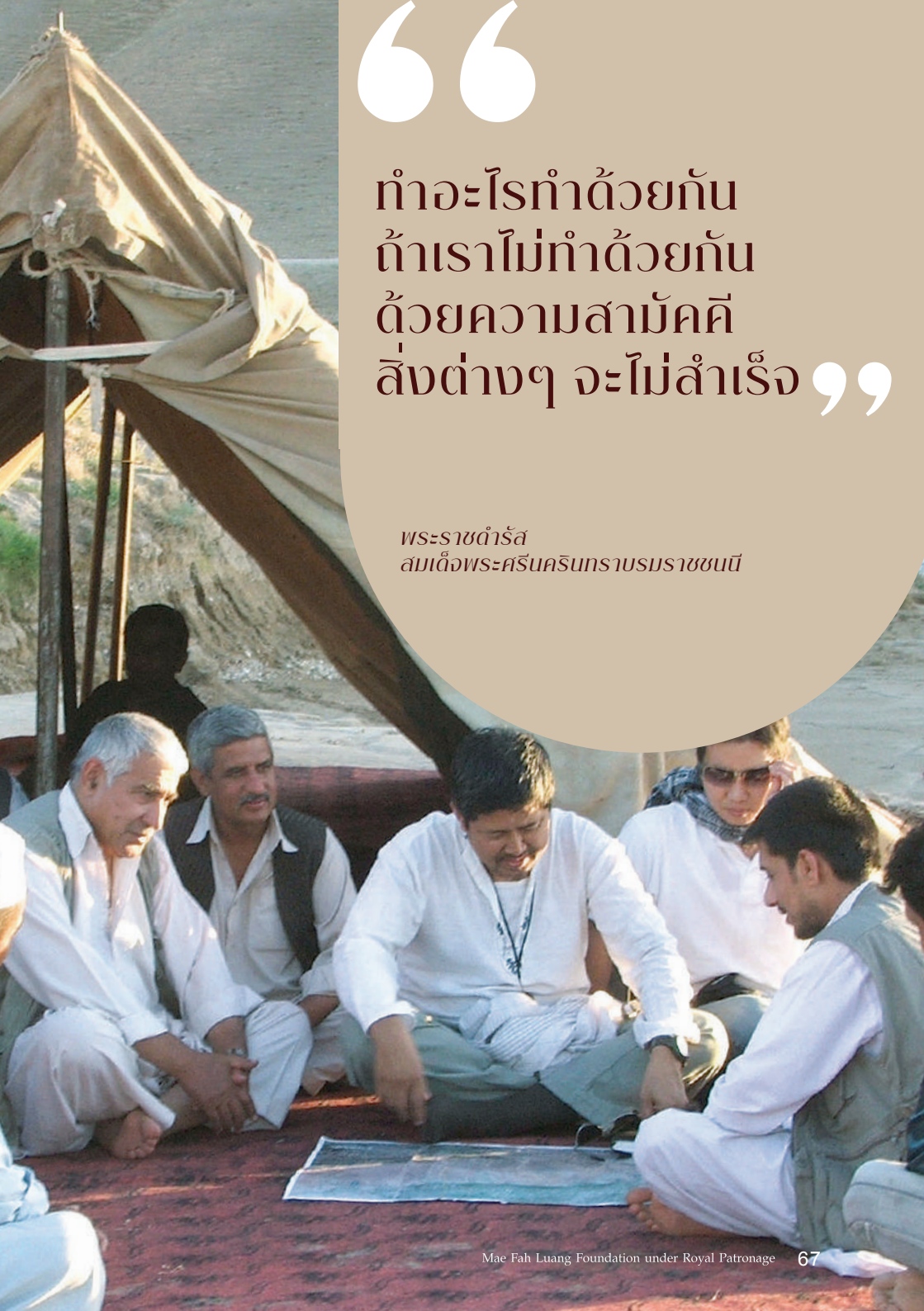

“ทำอะไรทำด้วยกัน
ถ้าเราไม่ทำด้วยกัน
ด้วยความสามัคคี
สิ่งต่างๆ จะไม่สำเร็จ”

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เมียนมา

โครงการพัฒนาทางเลือกเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนไทย-เมียนมา พื้นที่หนองตะยา อำเภอพินเลา รัฐฉาน และจังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน

"แก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นและเส้นทางการค้ายาเสพติดตามแนวชายแดน"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2561-2568
ที่ตั้ง: พื้นที่หนองตะยา อำเภอพินเลา รัฐฉาน และจังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
พื้นที่: หนองตะยา 341,964 ไร่ ท่าขี้เหล็ก 106,810 ไร่
ผู้รับประโยชน์: ประชากรหนองตะยา 26,953 คน ประชากรท่าขี้เหล็ก 7,462 คน

โครงการนี้ขยายผลจากจังหวัดท่าขี้เหล็กและเมืองสาดที่ดำเนินงานระหว่างปี 2556-2560 โดยเป้าหมายหลักของโครงการ คือการสานต่อภารกิจลดการแพร่ระบาดและการค้ายาเสพติดในพื้นที่ ช่วงแรกมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เข้าไปพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างระบบน้ำ และเพิ่มความมั่นคงทางอาหารด้วยการเพิ่มผลผลิตข้าว ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สัตวบาล จัดตั้งกองทุนยารักษาสัตว์ และส่งเสริมการปลูกหญ้าเนเปียร์ที่เหมาะเป็นอาหารสัตว์ จากนั้นจึงเตรียมดำเนินงานขั้นต่อไป คือส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพภูมิประเทศและภูมิสังคม เช่น การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกกาแฟ และปลูกชา เพื่อเพิ่มโอกาสทางอาชีพ

ชาวบ้านได้อะไร

- 23% ของชาวบ้านในพื้นที่โครงการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาระบบน้ำ ทำให้มีน้ำอุปโภคตลอดปี และปลูกพืชหลังนาได้เพิ่มขึ้น
- ชาวบ้านเข้าถึงน้ำสะอาด ลดรายจ่ายในการซื้อน้ำ 139,680 บาท
- ส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ร่วมกับบริษัทเจริญโภคภัณฑ์โปรดิ๊วส จำกัด เพิ่มกำไรให้เกษตรกร 457,710 บาท
- เทคนิคการแปรรูปชาเพิ่มราคาชาต่อกิโลกรัมขึ้น 90% สามารถนำไปขยายผลให้เกษตรกรชารายอื่นๆ
- กองทุนเป็ดและไก่เพิ่มสินทรัพย์ครัวเรือนรวมมูลค่า 227,250 บาท
- การจ้างแรงงานในพื้นที่สามารถสร้างรายได้รวม 813,667 บาท

เมียนมา

โครงการพัฒนาทางเลือกเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนไทย-เมียนมา จังหวัดท่าขี้เหล็ก และจังหวัดเมืองสาด รัฐฉาน

"สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา ร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับภูมิภาค"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2556-2560
ที่ตั้ง: พื้นที่จังหวัดท่าขี้เหล็ก และเมืองสาด รัฐฉาน
พื้นที่: 154,836 ไร่
ผู้รับประโยชน์: ประชากร 12,844 คน จาก 2,510 ครัวเรือน

โครงการพัฒนาทางเลือกเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนไทย-เมียนมา ดำเนินงานด้านการพัฒนาสาธารณสุข การสร้างความมั่นคงทางอาหารเพื่อลดรายจ่ายผ่านการเกษตรและปศุสัตว์ และการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และลดความเสี่ยงด้านยาเสพติด

ในระยะแรก ๆ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปตรวจเชื้อมาลาเรีย ไข้เลือดออก และวัณโรค รวมถึงปรับปรุงสถานีอนามัยในพื้นที่ จากนั้นจึงพัฒนาระบบน้ำ ระบบเกษตร รวมถึงระบบปศุสัตว์ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตัวเองและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ชาวบ้านได้อะไร

- มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 12 คน ทำงานเชิงรุก ให้ความรู้ด้านสุขภาพ และเฝ้าระวังโรคติดต่อในชุมชน
- การสาธารณสุขเชิงรุกทำให้พบผู้ป่วยวัณโรคส่งตัวรักษาจนหายขาด 172 คน และป้องกันโรคติดต่ออื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 84% ของครัวเรือนมีน้ำสะอาดบริโภค
- ครัวเรือนมีข้าวบริโภคเพียงพอตลอดปี เพิ่มจาก 71% เป็น 98%
- ครัวเรือนมีสภาพบ้านเรือนแบบมั่นคงถาวร เพิ่มขึ้นจาก 16% เป็น 37%
- พื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 3,372 ไร่
- อาสาสมัครพัฒนา 56 คน ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนของตัวเองได้ในระยะยาว

เมียนมา

โครงการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน อำเภอเยนันชอง ภาคมะกวย

"พัฒนาพื้นที่แห้งแล้ง สร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนในเมียนมา"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2554-2559
ที่ตั้ง: พื้นที่อำเภอเยนันชอง ภาคมะกวย
พื้นที่: 216,266.93 ไร่
ผู้รับประโยชน์: ประชากร 12,814 คน จาก 3,249 ครัวเรือน

อำเภอเยนันชองเป็นพื้นที่ตอนกลางของประเทศเมียนมาที่มีภูมิประเทศเป็นทะเลทราย มีปัญหาสำคัญคือความแห้งแล้งและความยากจนของคนในท้องที่ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงเน้นส่งเสริมด้านปศุสัตว์และการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย ตามมาด้วยการมุ่งพัฒนาระบบน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคในอนาคต

นอกจากนั้น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังส่งเสริมการอบรมตัวแทนชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปศุสัตว์อย่างครบวงจรเพราะการทำปศุสัตว์ในพื้นที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างรายได้ให้ชุมชนได้ ซึ่งทุกวันนี้โครงการในพื้นที่เยนันชอง ได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์และการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐและชุมชนอื่นๆ มาศึกษาดูงานได้

ชาวบ้านได้อะไร

- กองทุนเซรุ่มแก้พิษงูช่วยชีวิต 85 ชีวิต พร้อมมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อความยั่งยืน
- ระยะเวลาในการหาน้ำอุปโภคบริโภคลดจาก 71 นาที/วัน เหลือ 31 นาที/วัน
- อัตราการตายของสัตว์ลดลงจาก 7% เหลือ 5% คิดเป็นมูลค่า 58,591,841 บาท
- ธนาคารแพะเพิ่มจำนวนแพะ 8,539 ตัว คิดเป็นมูลค่า 14,089,350 บาท และสร้างรายได้ให้ชาวบ้านที่ขายแพะไปแล้วอีก 7,132,950 บาท
- ครัวเรือนภายใต้เส้นความยากจนลดจาก 97% เหลือ 52% ในระยะเวลา 6 ปี
- อาสาสมัครพัฒนา 68 คน ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนของตัวเองได้ในระยะยาว
- เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการพัฒนาด้านปศุสัตว์อย่างครบวงจร มีเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ของรัฐบาลเมียนมามาศึกษาดูงานรวม 297 คน

เมียนมา

โครงการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน หมู่บ้านหย่องข่า รัฐฉาน

"ตอบโจทย์ความต้องการพื้นฐานของชุมชน สร้างความไว้วางใจ สู่การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะยาว"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2545-2547
ที่ตั้ง: พื้นที่หมู่บ้านหย่องข่า รัฐฉาน
พื้นที่: ประมาณ 14 บ้านย่อย
ผู้รับประโยชน์: ประชากร 6,022 คน

เมื่อต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดและโรคระบาด การสร้างสาธารณูปโภคเข้มแข็งรองรับความต้องการประชาชนคือรากฐานสำคัญในการแก้ปัญหา

พื้นที่หมู่บ้านหย่องข่า รัฐฉาน เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านยาเสพติดและโรคระบาด อย่างมาลาเรีย วัณโรค และหิด มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงเข้าไปพัฒนาสาธารณูปโภคระยะยาว โดยเน้นเรื่องน้ำและการเกษตร เพื่อความมั่นคงทางอาหาร ก่อนจะนำไปสู่การสร้างรายได้ภายในชุมชน สร้างโรงพยาบาลและโรงเรียน รวมถึงอบรมอาสาสมัครในพื้นที่ให้มีความรู้ด้านสาธารณสุข และส่งเสริมทักษะด้านการเกษตรให้แก่เด็กในโรงเรียน

ชาวบ้านได้อะไร

- อัตราการติดเชื้อมาลาเรียลดลงจากร้อยละ 20 เหลือต่ำกว่าร้อยละ 2 ภายใน 3 ปี และอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยมาลาเรียลดลงเหลือร้อยละ 0 ในเวลาไม่ถึง 1 ปี
- ชาวบ้าน 3,000 คน ช่วยกันขุดคลองส่งน้ำ โดยใช้งบประมาณเพียง 225,000 บาท ทำให้มีพื้นที่รับน้ำเพิ่มขึ้น 2,000 ไร่ ชาวบ้านสามารถปลูกพืชยังชีพและพืชเศรษฐกิจได้ 3 ครั้งต่อปี และมีอาหารเพียงพอสำหรับรับประทานตลอดปี
- โครงการนี้ลงทุนทั้งหมด 25,600,000 บาท (หรือเฉลี่ย 4,240 บาท/คน/ปี) ภายใน 3 ปีหลังการจัดตั้งโครงการนี้สามารถทำประโยชน์ให้กับชุมชนในรูปของเงินสดและสิ่งของ คิดเป็นมูลค่า 28,182,960 บาท (หรือ 4,680 บาท/คน/ปี)

อัฟกานิสถาน

โครงการส่งเสริมปศุสัตว์และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดบัลคห์

"พัฒนาด้านปศุสัตว์ ยกระดับคุณภาพชีวิต ตามบริบทของพื้นที่ ด้วยโมเดลคนอัฟกัน ช่วยคนอัฟกัน"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2549-2555
ที่ตั้ง: พื้นที่จังหวัดบัลคห์
พื้นที่: 10 ตารางกิโลเมตร 15 หมู่บ้าน
ผู้รับประโยชน์: ประชากร 464 ครัวเรือน

โครงการนี้ได้รับเงินทุนเบื้องต้นจากรัฐบาลเบลเยียม และมีผู้สนับสนุนอยู่หลายฝ่าย เพื่อช่วยฟื้นฟูปัญหาอัตราการตายสูงของแกะพันธุ์คารากูลในพื้นที่ ภารกิจหลักของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ คือวางแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์ให้เหมาะกับภูมิสังคม จากนั้นหน่วยงานราชการของอัฟกานิสถานและชาวบ้านในพื้นที่จะเป็นผู้วางแผนลงมือทำ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้จัดอบรมอาสาสมัครด้านปศุสัตว์ให้มีความรู้เรื่องสัตวบาล พร้อมจัดตั้งธนาคารแกะ โดยให้ผู้ร่วมอบรมนำแกะเกิดใหม่เพศเมียร้อยละ 10 ในแต่ละปีมาแลกกับบริการทางสัตวบาล ซึ่งแกะเหล่านี้จะถูกมอบให้กับครอบครัวที่มากู้ยืมเพื่อทำปศุสัตว์ต่อไป เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจผ่านการทำธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะช่วยเพิ่มจำนวนเจ้าของกิจการปศุสัตว์รายใหม่ไปพร้อมๆ กับจำนวนแกะสุขภาพดีที่มีอัตราการตายลดลง

วิธีนี้จึงเป็นการให้ชาวบ้านช่วยชาวบ้านเติบโตอย่างเข้มแข็งไปด้วยกัน

ชาวบ้านได้อะไร

เจ้าของแกะที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 287 ราย

- อัตราการตายของแกะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.05
- อัตราการตายของแกะที่ลดลงคิดเป็นมูลค่า 70 ล้านบาทโดยประมาณ
- เกิดการรวมกลุ่มและมีอำนาจต่อรองทางการตลาดมากขึ้น ร่วมกันกำหนดราคาขายแกะให้สูงขึ้นได้

คนไม่มีทรัพย์สิน 177 ราย มีรายได้จากการกู้ยืมแกะ

- มูลค่ารวมของปศุสัตว์คิดเป็น 56 ล้านบาทโดยประมาณ
- ผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากแกะ เช่น มูลสัตว์ ขนแกะ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีรายจ่ายในครัวเรือนลดลง

หน่วยสัตวบาล จำนวน 10 ราย

- ภายใน 1 ปี ผู้ที่เข้ารับการอบรมเป็นสัตวบาลสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง สัตวบาลบางคนสามารถลงทุนเปิดร้านขายยาปศุสัตว์เป็นของตัวเองได้

กลุ่มสตรี จำนวน 40 ราย

- การพัฒนาทักษะและสนับสนุนเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการปั่นด้ายให้มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการรวมกลุ่ม ทำให้สตรีมีรายได้และสามารถทำงานที่บ้านได้

อินโดนีเซีย

โครงการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน จังหวัดอาเจะห์

"แก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ
สร้างศูนย์เรียนรู้การพัฒนาชนบทยั่งยืน
แก้ปัญหาการปลูกพืชเสพติดอย่างยั่งยืน"

ข้อมูลพื้นฐาน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ: 2549-2553
ที่ตั้ง: พื้นที่จังหวัดอาเจะห์
พื้นที่: 9 หมู่บ้าน
ผู้รับประโยชน์: ประชากร 8,434 คน

หนึ่งในโครงการที่ท้าทายเป็นอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดอาเจะห์เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาสำคัญหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ปัญหาภัยสึนามิในอดีต ปัญหาการระบาดของโรคมาลาเรีย และปัญหาจำนวนผู้ทุพพลภาพสูง

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงส่งเสริมสาธารณูปโภคในพื้นที่ โดยมุ่งรักษาและป้องกันโรคมาลาเรียในหมู่บ้านลัมทูบาและหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากนั้นยังนำอาสาสมัครส่วนหนึ่งมาอบรมที่ประเทศไทยกับมูลนิธิขาเทียมฯ เพื่อมอบองค์ความรู้หวังให้เป็นผู้ดำเนินการ สามารถไปฝึกอบรมผู้ทุพพลภาพและบุคลากรทางการแพทย์เพื่อแก้ปัญหานี้ในชุมชนต่อไปได้

ในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนที่หมู่บ้านมาเฮง โดยส่งเสริมให้เป็นสถานีสาธิตด้านชลประทาน เกษตรกรรม ปศุสัตว์ และสุขอนามัยชุมชนซึ่งปัจจุบันกลายเป็นสถานีต้นแบบให้หลายหน่วยงานเข้ามาศึกษาดูงาน

ชาวบ้านได้อะไร

- อัตราการติดเชื้อมาลาเรียลดลงจากร้อยละ 2.17 เป็นร้อยละ 0.07 และไม่มีผู้เสียชีวิตเพิ่มเลยระหว่างปี 2549-2552
- สามารถผลิตขาเทียมสำหรับผู้ทุพพลภาพทั่วจังหวัดอาเจะห์ได้ 203 ขา ภายในเวลา 5 ปี
- กิจกรรมทางการเกษตรที่ศูนย์พัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนที่หมู่บ้านมาเฮงทำให้ชุมชนกว่า 130 คนมีรายได้เฉลี่ยคนละประมาณ 12,000 บาท

ส่งต่อแรงบันดาลใจ สู่สังคม

“อย่าไปนึกว่า
ดอยตุงนี้สำเร็จ
ยังสำเร็จไม่ได้
ต้องทำงานต่อไป
เรื่อยๆ”

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ในช่วงสิบปีแรกที่ริเริ่มโครงการพัฒนาดอยตุงฯ โครงการประสบความสำเร็จและมีผู้กราบบังคมทูลชื่นชมมากมาย สมเด็จย่ามีรับสั่งตอบกลับว่า "เพิ่งเริ่มต้น แต่มันได้ไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว" ด้วยทรงตระหนักดีว่าการพัฒนาชนบทเป็นงานระยะยาวที่ต้องทำต่อเนื่องไปอีกหลายสิบปีจึงจะเห็นผล โดยปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ระลึกไว้เสมอว่า ทำงานโดยยึดประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง

นอกจากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานแล้ว บทบาทอีกด้านของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ที่สำคัญไม่แพ้กัน คือการขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน โดยนำศาสตร์พระราชาและตำราแม่ฟ้าหลวงไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในวงกว้างทั้งระดับชาติและระดับสากล

ในประเทศไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เป็นหน่วยงานหลักในการก่อตั้งสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม (SE Thailand) ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดให้ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เพื่อการเติบโตและสร้างผลกระทบทางสังคมอย่างยั่งยืน

ส่วนในเวทีระดับสากล มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ร่วมกับรัฐบาลไทยและประเทศพันธมิตรในการเป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายในเวทีการพูดคุยทางการเมืองระดับสูงมากว่า 20 ปี เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนระดับโลก อาทิ การประชุมคณะกรรมาธิการยาเสพติด Commission on Narcotic Drugs (CND) การประชุมคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) การประชุมคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ECOSOC (United Nations Economic and Social Council) และการประชุมสมัยพิเศษของสมัชชาสหประชาชาติ UNGASS (United Nations General Assembly Special Session) เป็นการช่วยเสริมบทบาทประเทศไทยในแง่การเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในนานาประเทศ

มหาวิทยาลัยที่มีชีวิต

ต้นไม้ทุกต้นและผืนแผ่นดินทุกตารางนิ้วในโครงการพัฒนาดอยตุงฯ มีองค์ความรู้อันมีคุณค่ามหาศาลแฝงอยู่ เปรียบเสมือนแหล่งรวมประสบการณ์และบทเรียนการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่า สามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทที่แตกต่างกันได้

การเป็นต้นแบบให้บุคคลและองค์กรต่างๆ เรียนรู้และนำไปปรับใช้แก้ปัญหาในพื้นที่ตัวเอง นำมาสู่การเป็น 'มหาวิทยาลัยที่มีชีวิต' หรือห้องเรียนสร้างคนรุ่นใหม่ที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ ช่วยลดช่องว่างทางความคิดและทางเศรษฐกิจในสังคมระหว่างคนเมืองและพื้นที่ห่างไกล

ปัจจุบัน โครงการพัฒนาของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ได้ต้อนรับคณะศึกษาดูงานปีละประมาณ 300 คณะ หรือประมาณ 10,000 คนจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน มหาวิทยาลัย องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา โดยมีนักพัฒนาของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

ในห้องเรียนแห่งนี้ ผู้เรียนจะได้ลองถอดรองเท้าคลุกฝุ่นดินลงพื้นที่เพื่อรับฟังเสียงของชาวบ้าน ได้เรียนรู้และสัมผัสโลกความจริง เพื่อช่วยกันเยียวยาคนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินเดียวกัน โจทย์และเส้นทางที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ กำลังก้าวเดินต่อไป คือทำอย่างไรให้องค์ความรู้ที่มีเกิดประโยชน์กับสังคม ประเทศไทยและโลก เพื่อให้ศาสตร์พระราชาและตำราแม่ฟ้าหลวงออกเดินทางไกลไปช่วยเหลือผู้คนได้ไม่สิ้นสุด

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ พัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติผ่าน 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

• พื้นที่การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน (ศูนย์ใฝ่ดี)

ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้จัดกิจกรรมหลายหลักสูตร เพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีประสบการณ์จริงจากการลงมือทำด้านอาชีพและกิจกรรมสร้างสรรค์ยามว่าง อาทิ จูเนียร์เชฟดอยตุง ใฝ่ดีคาเฟ่ บรรณารักษ์น้อย การดับไฟป่าเบื้องต้น คัดแยกขยะ เกษตรดอยตุง การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ดนตรี ศิลปะ และกิจกรรมนันทนาการ เพื่อให้เยาวชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจ ไม่ไขว้เขวกับสิ่งยั่วยุ พร้อมทั้งฝึกทักษะความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ

• การมอบทุนการศึกษาให้เยาวชนในพื้นที่ดอยตุง

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มอบทุนการศึกษาให้เยาวชนในพื้นที่ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษามาอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยปีละประมาณ 20 คน นอกจากนี้ ยังมีการแนะแนวการศึกษาต่อ การพัฒนาทักษะและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การวางแผนชีวิตหลังเรียนจบ และสนับสนุนให้กลับมาทำงานในท้องถิ่นของตัวเอง

• ค่ายเด็กใฝ่ดี

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ น้อมนำหลักการและพระวิสัยทัศน์ของสมเด็จย่าจัดกิจกรรม 'ค่ายเด็กใฝ่ดี' ณ โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ร่วมกับมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันกับธรรมชาติ ช่วยลดช่องว่างทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนในเมืองใหญ่ ได้ค้นพบความหมายของชีวิตจากกระบวนการเรียนรู้ 'สร้างความรัก จากความรู้ อยู่กับความงาม'

• โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนเสริมสร้างเครือข่ายป้องกันยาเสพติด (ค่ายเด็กหอฝิ่น)

ค่ายเด็กหอฝิ่นเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2557 เพื่อเพาะเมล็ดพันธุ์ที่ดีในใจของเด็กและเยาวชนวัย 9-18 ปีในจังหวัดเชียงรายและพื้นที่ใกล้เคียง ให้ตระหนักถึงอันตรายของยาเสพติดและใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ห่างไกลยาเสพติด โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการปีละประมาณ 2,000 คน

ชีวิตที่เติบโต อย่างงดงาม

ถ้าช่วยเหลือเขาได้ เท่ากับชุบชีวิตใหม่ให้เขา เราก็ควรทำ

พระราชดำรัส
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ เริ่มต้นจากการขจัดปัญหาการขาดโอกาสในทุก ๆ ด้าน เช่น การศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีสัญชาติไทย ความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นห่างไกล ความเจริญจนไม่สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้ จากนั้นจึงมอบความรู้ด้านทักษะอาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ชาวบ้านหลุดพ้นจากวงจรความยากจนอย่างยั่งยืน วันนี้การพัฒนาเติบโตขึ้นจนคนในท้องถิ่นมีทักษะความรู้ ความมั่นคงในชีวิต ความภาคภูมิใจในตัวเอง สามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างมั่นคง และเห็นความสำคัญของการลุกขึ้นมาเป็นฟันเฟืองขับเคลื่อนบ้านเกิด ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เป็นเรื่องน่ายินดีที่ ณ วันนี้เรามีเสียงจากชาวดอยตุงที่พร้อมจะบอกเล่าเรื่องราวดี ๆ อยู่มากมาย

ทรงยศ วิเศษขจรศักดิ์

ชาติพันธุ์: อาข่า

เจ้าของธุรกิจกาแฟแบรนด์ลิเช

"ผมเรียนรู้วิธีปลูกกาแฟจากพ่อแม่ที่เคยเป็นลูกจ้างของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จากนั้นจึงศึกษาเทคนิคการแปรรูปและการชงกาแฟเพิ่มเติม เพื่อสร้างแบรนด์กาแฟของตัวเองชื่อว่ากาแฟลิเช ซึ่งปัจจุบันเราส่งออกกาแฟของชาวอาข่าไปยังเกาหลี มีหน้าร้านอยู่ที่ห้วยไคร้ และออกร้านที่งานสีสันแห่งดอยตุงติดต่อกันมาหลายปีแล้ว งานนี้ทำให้ผมได้พบปะลูกค้าจากทั่วประเทศที่เดินทางมาเที่ยว เป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และต่อยอดธุรกิจด้วยการขยายตลาดไปสู่กลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ที่ดีมาก ดอยตุงไม่ได้มองว่ากาแฟแบรนด์อื่นเป็นคู่แข่ง เขาอยากส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีรายได้และพึ่งพาตนเองได้ ใครอยากสร้างแบรนด์ของตัวเองหรืออยากเป็นเจ้าของกิจการก็สามารถทำได้"

เสียงจากชาวดอยตุง

"ทุกพื้นที่ต้องมีการพัฒนา แต่จะทำอย่างไรให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างถูกทิศทาง เรามองว่า เรื่องนี้คือความท้าทาย การทำงานกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ทำให้เราได้เห็นภาพรวมของงานพัฒนาทั้งในดอยตุงและพื้นที่อื่นๆ ทิศทางการพัฒนาในปัจจุบันจะเน้นเรื่องความยั่งยืนในทุกด้าน อย่างเช่นการส่งเสริมอาชีพที่เราสนับสนุนให้เกิดนักธุรกิจในชุมชนตามความถนัดของแต่ละคน เช่น การแปรรูป และโฮมสเตย์ ถ้าใครอยากริเริ่มโครงการด้วยตัวเองก็สามารถมาขอคำปรึกษาจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้ เป็นการสร้างมาตรฐานร่วมกันเพื่อยกระดับดอยตุง โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการส่งเสริมให้ชาวบ้านเติบโตและช่วยเหลือชุมชนตัวเองได้อย่างมั่นคง"

อริญญา อภิเสถียรพงศ์

ชาติพันธุ์: ลาหู่

นักวิเคราะห์และจัดการองค์ความรู้

ศูนย์พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้

อรวรรณ โสภณอำนวยกิจ

ชาติพันธุ์: อาข่า
พนักงานโรงงานทอผ้า
ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพสินค้า

"เราไม่เคยเรียนหนังสือ ก่อนจะมาทำงานที่โรงงานทอผ้าเราพูดภาษาไทยไม่ได้เลย อ่านหนังสือไม่ออก ชีวิตลำบากมาก เราไม่อยากให้ลูกมีชีวิตเหมือนแม่ เลยพยายามส่งให้เขาเรียนสูงๆ จะได้มีความรู้ไว้พัฒนาตัวเอง ตอนนี้ลูกทั้ง 4 คนก็เรียนจบมหาวิทยาลัยกันหมดแล้วด้วยทุนของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ คนโตกลับมาเป็นครูที่ดอยตุง คนที่สองทำธุรกิจส่วนตัว คนที่สามทำงานบริษัทส่งออกสินค้า และคนสุดท้องเป็นนักวิชาการสาธารณสุข ถ้าไม่มีโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ต่อให้ลูกเราเก่งขนาดไหนก็คงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ"

ทัศนีย์ โสภณอำนวยกิจ

ชาติพันธุ์: ไทย

ครูวิชาคณิตศาสตร์

โรงเรียนบ้านขาแหย่งพัฒนา

"เราได้รับทุนเรียนต่อมหาวิทยาลัยจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ แล้วก็กลับมาเป็นครูที่ดอยตุง เพราะบ้านของเราอยู่ที่นี่ ดอยตุงคือทุกสิ่งที่สร้างเรามา เราเลยไม่สามารถทิ้งที่นี่ไปได้ สมัยเด็กๆ เราเติบโตในชุมชนห่างไกลความเจริญ ไม่เคยรู้หรอกว่าโลกข้างนอกเป็นยังไง แต่พอการศึกษาเข้ามา ความรู้มันสร้างชีวิตคนคนหนึ่งขึ้นมาได้ ทำให้คุณภาพชีวิตของเราเปลี่ยนไป ทำให้เรามีโอกาสช่วยเหลือสังคมและรู้สึกถึงคุณค่าในตัวเองมากขึ้น โอกาสทางการศึกษาของเด็กยุคนี้แตกต่างจากยุคเรามาก รูปแบบการเรียนการสอนก็เปลี่ยนไป เด็กๆ จะรอรับความรู้ฝ่ายเดียวไม่ได้แล้ว ต้องรู้จักสร้างผลงานด้วยตัวเองและใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้เพิ่มเติม"

จตุพงค์ อภิพรไพศาล

ชาติพันธุ์: ลาหู่
ผู้ช่วยผู้จัดการ
โครงการปลูกป่าดอยตุง
ฝ่ายพัฒนาสังคม

"เราพยายามสอนให้เด็กดอยตุงรุ่นใหม่รับรู้ว่า คนรุ่นก่อนต่อสู้กับปัญหาสิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูป่าอย่างไร แต่ละโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงมีการชักชวนเยาวชนในพื้นที่มาลงมือปฏิบัติ เช่น ทำฝาย ปลูกป่า สอนให้รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นต้นทุนชีวิตของมนุษย์ และอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญในปัจจุบัน คือ เรื่องขยะ เราจึงมีภารกิจลดขยะให้เป็น Zero Waste ซึ่งทำสำเร็จแล้วในพื้นที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ส่วนในชุมชนเรากำลังเริ่มขับเคลื่อนจากโรงเรียนก่อน โดยเน้นปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักว่า สังคมจะก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่ได้ ต้องดูแลสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย"

วีรชิต วรัญชิตกุล

ชาติพันธุ์: จีนยูนนาน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง

"ทุกวันนี้โครงการด้านสิ่งแวดล้อมหลายพื้นที่ในประเทศไทยล้มเหลว เพราะประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ต่างจากพื้นที่ของเราที่คนในชุมชนมีบทบาทมากที่สุดในการดูแลป่า เรามีกรอบกติกาในการใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกัน มีการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าชุมชน ใครจะทำอะไรต้องวางแผนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกฎกติกาของแต่ละชุมชนก็จะไม่เหมือนกัน ที่นี่เราไม่ห้ามชาวบ้านเก็บของป่า แต่ต้องสร้างความเข้าใจให้ตรงกันว่าป่ามีช่วงเวลาพักฟื้นตามวิถีธรรมชาติ จึงต้องทำอย่างพอดีไม่กอบโกยมากเกินจนธรรมชาติเสียสมดุล"

ก้าวต่อไป
เพื่อโลกที่ยั่งยืน

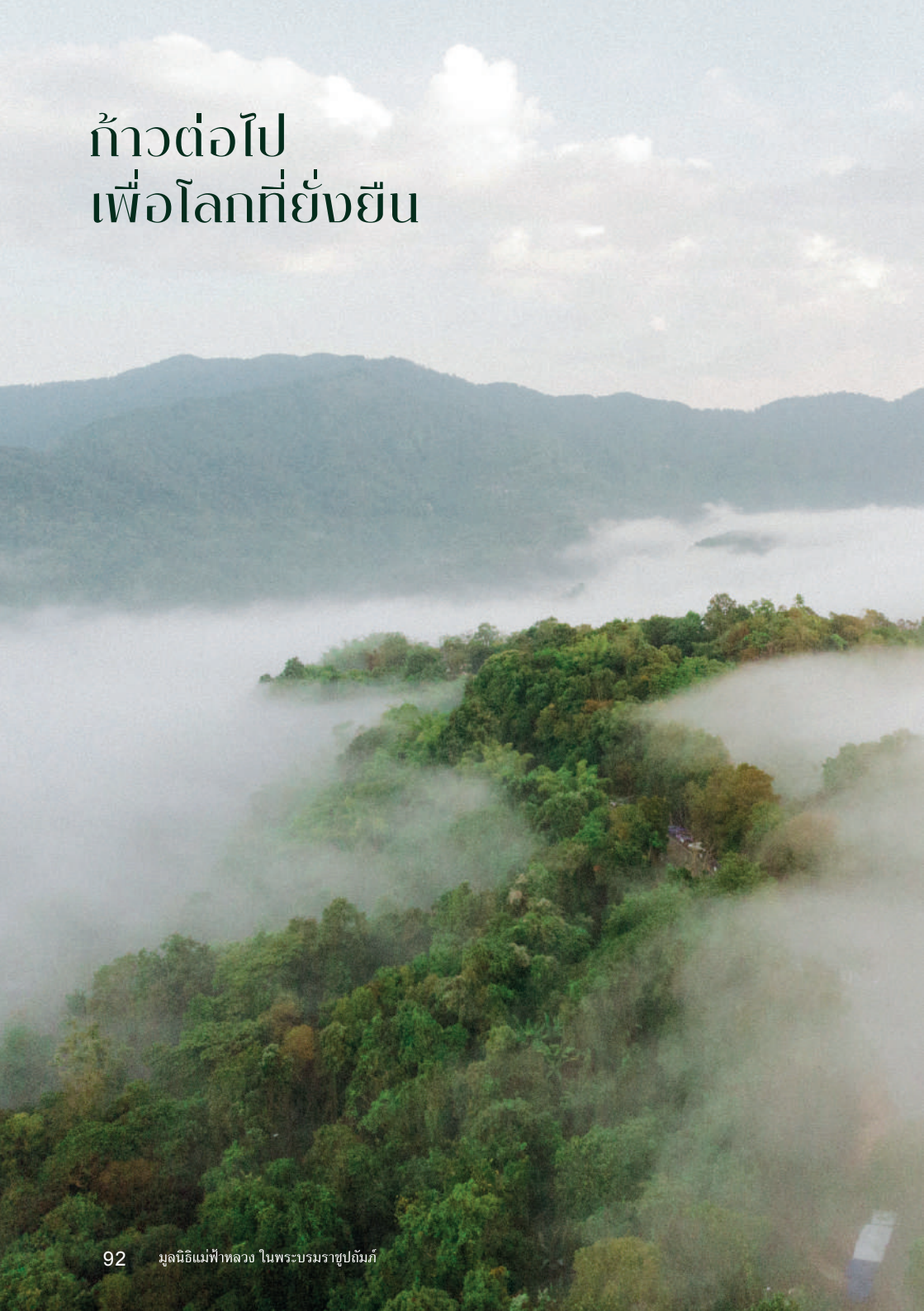

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ แก้ปัญหาและพัฒนาร่วมกับชุมชนทั้งในและต่างประเทศ โดยเริ่มจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ และขยายไปช่วยเหลือประชาชนทั้งในและต่างประเทศกว่า 1.2 ล้านคน ให้ได้พบทางเลือกใหม่ในชีวิตเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน วันนี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เริ่มบทบาทใหม่ในการให้คำปรึกษาด้านความยั่งยืนจากประสบการณ์ตรงที่สะสมมากว่า 50 ปี และผสานงานพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อร่วมแก้ไขวิกฤตของโลก

ในช่วงที่ผ่านมา เราได้เห็นภัยธรรมชาติครั้งใหญ่เกิดขึ้นนับครั้งไม่ถ้วน เช่น ไฟป่าและอุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในยุโรป จีน อินเดีย และสหรัฐอเมริกา เดือนกรกฎาคม 2564 เป็นเดือนที่อุณหภูมิโลกสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ จนองค์การสหประชาชาติและผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกลงความเห็นว่า ชาวโลกต้องร่วมมือแก้ไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเร่งด่วน มิฉะนั้นจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการดำรงชีวิต ที่อยู่อาศัย การเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้ริเริ่มนวัตกรรมใหม่เพื่อยกระดับคุณภาพป่าประเทศไทยให้เป็นแหล่งคาร์บอนเครดิต และให้ชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกับป่ามีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ต่อคนและสิ่งแวดล้อม โดยการบูรณาการความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ภายใต้โครงการ "คุณดูแลป่า เราดูแลคุณ"

โครงการดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2563 ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา และแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย ป่าชุมชน 16 แห่ง รวมพื้นที่ 19,611 ไร่ แบ่งงานหลักเป็นการขึ้นทะเบียนโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program: T-VER) เพื่อรับรองปริมาณคาร์บอนเครดิตที่ป่ากักเก็บได้และจำหน่ายให้องค์กรที่ต้องการชดเชยปริมาณการปล่อยคาร์บอน ควบคู่กับการจัดตั้งกองทุนดูแลป่าและกองทุนพัฒนาชุมชน เพื่อให้ป่าสมบูรณ์ กักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากขึ้น สร้างอาชีพใหม่ที่มีศักยภาพให้ชุมชน และส่งเสริมให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้ขยายผลโครงการต้นแบบ "คุณดูแลป่า เราดูแลคุณ" มาสู่โครงการคาร์บอนเครดิตในป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภาคีภาคเอกชนที่สนใจ มีเป้าหมายที่จะดำเนินงานในพื้นที่ป่าชุมชนให้ครบ 6.3 ล้านไร่ ภายในปี 2578 และคาดว่าจะมีปริมาณคาร์บอนเครดิตจากภาคป่าไม้ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน T-VER เพื่อชดเชยการปล่อยคาร์บอนภายในประเทศได้ไม่ต่ำกว่า 6 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าในแต่ละปี

วันนี้ที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 6 ก็ยังคงยึดมั่นพันธกิจเดิมในฐานะผู้ดำเนินโครงการพัฒนา ผู้เผยแพร่องค์ความรู้ ผู้ขับเคลื่อนนโยบาย และผู้ให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อสร้างสรรค์โลกใบนี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ข้อมูลติดต่อ

1. มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

ที่อยู่ : 1875/1 ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330

0 2252 7114 ต่อ 231

0 2254 1665

contactcenter@doitung.org

2. สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน)
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่อยู่ : อาคารอเนกประสงค์ พระตำหนักดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง
จังหวัดเชียงราย 57240

0 5376 7015-7

0 5376 7077, 0 5376 7020

contactcenter@doitung.org

3. อุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง

ที่อยู่ : 313 หมู่ 7 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000

0 5371 6605-7

rmfl@doitung.org

4. หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

ที่อยู่ : หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 57150

0 5378 4444-6

0 5365 2133

hallofopium@doitung.org

maefahluang.org
maefahluangfoundation
somdejya
maefahluangfoundation
maefahluangfoundation

doitung.com
doitung club
doitung.official
cafedoitung
doitung channel

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537
กันยายน 2564
สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2564 โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

จัดพิมพ์โดย:
มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
1875/1 ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย
โทรศัพท์: 0 2252 7114
www.maefahluang.org

พิมพ์ที่:
บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด
104/1 ถนนรางน้ำ ราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2247 1940-7, 0 2642 7272-87 แฟ็กซ์ 0 2246 7995

ISBN 978-616-7681-58-0

รายงานฉบับนี้พิมพ์ด้วยกระดาษรีไซเคิล 100% และใช้หมึกธรรมชาติผลิตจากถั่วเหลือง (Soy Ink)

ตลอดห้าทศวรรษที่ผ่านมา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มุ่งมั่นขยายผลการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อช่วยให้ผู้คนพึ่งพาตนเองได้ สร้างความมั่นคงให้ชุมชนของตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปในวงกว้าง การพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวงได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า สามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้คนหลากหลาย ไม่ว่าชาติ ศาสนา ภูมิสังคม หรือยุคสมัยใด

วันนี้ ชื่อมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไม่ได้เป็นที่รู้จักเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยนำประสบ-การณ์ที่สั่งสมมาไปสร้างแรงบันดาลใจและปรับใช้ในบริบทต่างๆ เป็นองค์ความรู้อันประมาณค่าไม่ได้ และเปรียบดั่งแสงไฟนำทางสู่ประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม